

Suratkeş Annaguly Hojagulyýewiň döredijiligi

Category: Kitapcy, Şekillendiriş we heýkeltaraşlyk sungaty

написано kitapcy | 22 январа, 2025

Suratkeş Annaguly Hojagulyýewiň döredijiligi SURATKEŞ ANNAGULY
HOJAGULYÝEWIŇ DÖREDIJILIGI

Annaguly Hojagulyýew 1947-nji ýylyň 9-njy aprelinde Ahal welaýatynyň Gökdepe etrabyňyň Babarap obasynda eneden bolýar. 1960-1965 – Şota Rustaweli adyndaky Türkmen Döwlet çeperçilik

uçilişesiniň (Häzirki Türkmenistanyň Döwlet çeperçilik akademiýasynyň ýanyndaky ýörite çeperçilik mekdebiniň žiwopis bölümünde) okaýar.

1965-1970 – Moskwanyň ýokary çeperçilik-senagat uçilişesinde (häzirki S.T.Stroganow adyndaky Moskwanyň döwlet çeperçilik-senagat uniwersiteti) interýer we enjamlaşdyryş fakultetiniň mebel-haşam matalar bölümünde okaýar.

– 1976 – Suratkeşler birleşiginiň agzasy;

– 1985 – Ýugoslawiýa Respublikasynda syýahatda bolýar.

– 1993 – Türkmenistanyň sungatda at gazanan işgäri

– 1998 – Eýran Yslam Respublikasyna döredijilik iş sapary bilen gidýär.

– 2009 – “Türkmenistanyň Halk suratkeşi” diýen hormatly ada eýe bolýar.

Hojagulyýew Annaguly Eýeberdiýewiç Türkmenistanyň Döwlet çeperçilik akademiýasynyň “amaly haşam sungaty” kafedrasynda birnäçe ýyldan bäri zähmet çekip gelýär.

Halypa Annaguly Hojagulyýew türkmen gobeleniniň özboluşly ussadydyr. Ol «Baýramçylyk” atly ilkinji işini 1974-nji ýylda Rigada geçen gobeleniň bütinsoýuz sergisinde görkezýär. Türkmen gobelen suratkeşleriniň döredijiliginiň ýaňy dörän tapgyrynda, olaryň eserlerinde stanok nakgaşçylygyň hem-de plakat taslamalaryň belli bir täsirleri duýulýar.

A.Hojagulyýew gobelende düzülen kadalardan, esasan hem gobeleniň berk göniburçly şekilinden gaça durupdyr. «Ýagty gelejek üçin” gobelende taryhy temany çözmek üçin suratkeş dokmaçylyga mahsus usullary, fakturany: seçegi, dokalan gatyň deň bolmadyk kert gýralaryny ulanýar. Şu esasyda ol gobelen taslamasynda birsyhlylykdan hem-de guraklykdan üstün çykýar. Onuň 1979-njy ýylda döreden «Likbez” atly eseri milli reňk sazlaşykda ýerine ýetirilip, eginleri donly, başlary börüklü üç türkmen zenany öýüň içinde şekillendirilýär. Zenan keşpleri romb şekilli böleklerden düzülip, bu pişme şekiller gobeleniň tutuş erkin giňişligini hem doldurýar, taslamanyň ýokarky bölegini hem tamamlýar. Suratkeş bu usuly soňky eserlerinde-de peýdalanýar («Çaý başynda” eseriň iki nusgasynda (1976, 1980-1981), «Baýramçylygyň öň ýanynda” (1980). Ýokarda agzalan işleriň ählisi A.Hojagulyýewiň döredijiliginde aýratyn orny eýeläp, suratkeş olara mahsus goýy-gyzyl, goňur, goýy-gök reňk sazlaşygyny döredijiliginiň ähli tapgyrynda diýen ýaly peýdalanýar. Türkmen gobeleninde A.Hojagulyýew ilkinji bolup

«Kompozisiýa“ (1984) atly haşam abstrakt eseri döredýär. Suratkeş eseri reňk tegmilleriň hem-de göwrüm ritmleriň özara gatnaşygynda gurup, arassa reňkleriň (ak, gyzył, gara, sary, gök, mawy) arabaglanyşyk meselesini çözüär. Ol baş-sekiz reňki garyşdyrmazdan baý reňk öwürşünleri döretmäge çalyşýar. Bu meseläni A.Hojagulyýew fowistleriň, Matissiň, Fálkyň döredijiliklerini öwrenmek hem-de haşam-monumental sungatyň dürli akymlary bilen gyzyklanmak arkaly on iki ýyldan soň çözüär.

TASLAMA. 1982

1989-njy ýylda Aşgabatda geçirilen sebitara sergide görkezilen, indiiduallygy we awtorçylyk aýratynlygy, milliligi ýüze çykmanyk işleriň birmeňzeşligi suratkeşi haýran

edýär. Şondan soňra suratkeş öz ünsüni türkmen halk el işine (milli egin-eşige, bejergä) ugrukdyrýar. Milli dokmaçylyk däplerini hem-de esaslaryny özleşdirmeklige suratkeşe çeper elli aýaly Sülgün Hojagulyýewa öz täsirini ýetirýär. 1981-nji ýylda öňki Tagta-Bazar etrabyňyň Kirow adyndaky kolhozynyň kluby üçin suratkeş öz aýaly bilen bilelikde «Çopanlar» atly gobeleni döredýär. Ussatlar bu eserde milli zenan baş atgyjy «ýaşyl kürtäniň» goýy reňkli ýerlikdäki bejergisiniň haşam usulyny peýdalanýar. Ussatlara gobeleniň nusgawy tehniki ýerine ýetirilişi haşam keşbiň täsin täsirliligini gazanmaga mümkinçilik berýär. Gyzyň, ak, sary, goňur ýaly açyk reňkleriň gara ýerlikde görkezilmegi eserde aýratyn bir ruhbelent hem-de dabaralylyk häsiýeti döredýär. Türkmen halk sungatynyň reňk görüş medeniýetine uly sarpa goýup, suratkeşler öz döredijiliginde milli däplere eýerýärler.

WAGT. 1985

Iki ussadyň döredijilik birleşmesi esasynda 1981-1990-njy ýyllarda on ikiden gowrak eser döredilýär («Altyn güyz» (1981), «Gündogar» (1983), «Gelinler» (1984), «Wagt» (1985), «Öýlenjek ýigit we gelinlik» (1986), «Arzuw» (1987), «Kebelek» (1988), «Är-aýal» (1989) bu işleriň her birinde suratkeşler belli bir keşp-göwrüm meseleleri çözüýärler. «Gündogar» (1983), «Wagt» (1985) ýaly gobelenler batyrgaý synaglar bilen tapawutlanýarlar. Olarda gobeleniň tekiz ýüzi faktura alamatlar bilen baýlaşdyrylýar. A.Hojagulyýewiň eserlerde erteki kimin, hyýaly göz önüne getirmeleri görkezmek islegi onuň «Gündogar» eserinde ýüze çykýar. Miweli agaçlaryň gülleýşini ýada salýan nepis, gülgüne-benewşe reňkleriň ümezi

gobeleniň ýüzünde görkezilen şekilleri gaplap alýar. Onuň aňyrsyndan gadymy şäheriň köçelerinden ýöräp barýan adamlar, eli küýzeli, pasyrdaýan ýalykly gyz, oýa batyp barýan ýolagçy, arabaly ýaşuly, dutarynyň tarlaryny kakýan bagşy, bürenjek astynda ýüzüni gizleýän gözeli, haýdap barýan ussa görünýär. Gobeleniň tutuş ýüzi şekilleriň ritmi, aýlaw, bir-birine ýumşak geçýän çyzyklaryň üsti bilen janly hereketlendirilýär. Bu hereket ktaslamanyň aşaky bölegindäki seçekde has hem güýçlendirilýär. A.Hojagulyýew bu eserinde şahyranalygy, şähdaçyklygy tassyklaýar.

GÜNDOGAR . 1983

Suratkeşiň «Wagt» gobeleni niýeti boýunça üzňe manyly bolup,

durmuşyň çalt akymyny hakynda oýlandyrýar. Bu ýerde görkezilen agdarylan küýzelerden möwç urýan akym çalt geçip barýan wagty aňladýar. Biziň seredip geçen işlerimiziň ählisi suratkeşiň döredijiliginiň birinji tapgyryny häsiýetlendirýär. Elbetde bu döwürde suratkeş öz şahsy stilini gözleýär hem-de dikeldýär. Suratkeş döredijiliginiň täze tapgyrynda türkmen keşdeleriniň däplerine ýüz tutýar. A.Hojagulyýewiň ýokary professionallygy oňa gabarasy uly bolmadyk işleri, formalar taýdan täsin, şeýle-de interýer üçin niýetlenen monumentaldan haşam eserleri döretmäge mümkinçilik berýär. Jaýlaryň içki bezegi üçin A.Hojagulyýew aýaly bilen «Arzuw» (1987), «Çagalyga syýahat» (1988) atly gobelenleri döredýär. Bu eserlerde A.Hojagulyýewler täsirli keşp meseleleri çözüp, ýene-de türkmen keşdeleriniň däplerine ýüz tutýarlar. Suratkeşler «Arzuwda» sary çyrypynyň, «Çagalyga syýahatda» ýaşyl kürtäniň nagşy we reňk gurluşyny peýdalanýarlar. Bu eserlerde güller, agaçlar, guşlardyr, haýwanlar şekillendirilýär. Ussatlar öz eserlerinde dünýäni çaga kimin sada kabul etmegi şöhlelendirmek pikirini öňe sürýärler. Gyzyň, ak, sary, mawy ýaly açyk, ýiti reňkleriň garaňky ýerlige çürt-kesik ters getirmek bilen hem suratkeşler çaga göwniaçyklygyny nygtamak isleýärler. Däp bolup gelyän nagş äheňleri şahsy taýdan üýtgetmek bilen sýužeti açyk görkezmeklik eseriň manysyny we duýgy täsirini baýlaşdyrýar.

DURMUŞ BAGY - MENIŇ ÜLKÄM. 1987

1980-nji ýyllaryň ortalarynda A.Hojagulyýewiň döredijiliginde

düýpli özgerişmeler bolup geçýär. Indi ol gobeleniň faktura hem-de reňk aýratynlyklaryna, umumy keşp gurluşyna başgaça garaýar. Ol köp reňklilikden ýüz öwürüp, gobelenleri üç, bäs reňkleriň sazlaşygynda çözüär. Reňkleri hem suratkeş arassa, hiç-hili öwüşgünsiz peýdalanýar. Bu bolsa onuň işlerinde belli bir täsirçiligi hem-de bezemenligi döredýär. A.Hojagulyýew faktura alamatlary we seçekleri indi peýdalanmaýar. Onuň nusgawy tekiz öýdümde ýerine ýetirilen gobelenleri berk sudurlara (gönüburçlyk, inedördül) eýe bolýarlar. Tekiz dokmanyň iň gowy döplerinde suratkeş «Durmuş bagy-meniň ölkäm» (1987) atly gobeleni ýerine ýetirýär. Eserde guşlaryň, haýwanlaryň, ösümlükleriň hem-de kebelekleriň şekilleri jikme-jik görkezilýär. Sowuk reňklerden (gök, mawy, benewşe) düzülen çylşyrymly reňk öwüşgünü gyzyň, ak, ýaşyl reňkleriň ýiti asman ýagtysy bilen janlandyrylýar. Bu hem eseriň towly hereketini hem-de onuň taslamasynyň keşp gurluşynyň hereketlilikini güýçlendirýär. Suratkeş eserde dünýäniň baky gymmatlyklaryny, onuň gözelligini, adam bilen tebigatyň sazlaşygyny tassyklaýar.

«Meniň kakam» (1985), «Öýlenjek ýigit we gelinlik» (1987) atly gobelenlerde Hojagulyýewler käteler türkmen milli bejergilerde, haly önümlerde gabat gelýän arassa duýguly sada şekillerden ugur alýarlar. «Öýlenjek ýigit we gelinlik» eseriň simmetriki taslamasy bilen haşam teswirlenen adam şekilleri hereketlilik duýgusyny oýarýar. Eserde ulanylan arassa reňkleriň uly tegmilleri haşam taslamany janlandyryp oňa ýagty baýramçylyk äheňi hem-de şekillere aýratyn bir tekiz häsiýeti berýär. Şu häsiýetli gobelenlerde Hojagulyýew ilkinji gezek türkmenleriň «guramasynyň» döp bolup gelýän tehnikasyny peýdalanýar. 1980-nji ýyllaryň ortalarynyň, 1990-njy ýyllaryň eserlerinde etnografiki häsiýetli tematika üns bermek bilen Annaguly Hojagulyýew häzirki döwrüň professional amaly-haşam sungatynyň milli döpleri gorap saklap, ösdürmek meselelerine çuňňur düşüňändigini äşgär edýär. Ol Türkmenistanyň Döwlet çeperçilik akademiýasynda ýaşlara tälim bermek bilen bu gymmatlyklary gorap saklamaklygyň ugrunda zähmet çekýär. Annaguly Hojagulyýewiň eserleri Türkmenistanyň häzirki zaman sungatynyň özboluşly häsiýetlerini ösdürmekde, halk dünýägaraýşynyň ahlak we gözellik esaslaryny aýan etmekde aýgytly orun tutýar.

GundogarNews © 2013 Şekillendiriş we heýkeltaraşlyk sungaty